

Mediální právo I.

Přednášky č. 1 a 2

Svoboda projevu; obecné limity regulace

20. září 2019

Problém regulace médií

Proč je regulovat?

- Masová média ovlivňují společnost a lidi...
 - ... ale přesně a vyčerpávajícím způsobem nevíme jak
 - ... a přitom potřebujeme důvod pro regulaci.
- Veřejná diskuse o politických otázkách obecného významu:
- Co je veřejný zájem?
- Odpovědnost médií

Základ regulace v České republice

Právní předpisy

- Evropská úmluva o lidských právech
- Listina základních práv a svobod (2/1993 Sb.)
- zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání
- vyhláška min. kultury č. 233/2001 Sb., kterou se vydává Seznam událostí značného společenského významu
- zákon č. 483/1991 Sb., o České televizi
- zákon č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu
- zákon č. 348/2005 Sb., o rozhlasových a televizních poplatcích a o změně některých dalších zákonů
- zákon č. 517/1992 Sb., o České tiskové kanceláři
- zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku
- zákon č. 37/1995 Sb., o neperiodických publikacích
- zákon č. 273/1993 Sb., o některých podmínkách výroby, šíření a archivování audiovizuálních děl, o změně a doplnění některých zákonů

Mezinárodní regulace

Článek 19 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech

1. Každý má právo zastávat svůj názor bez překážky.
2. Každý má právo **na svobodu projevu**; toto právo zahrnuje svobodu vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky všeho druhu, bez ohledu na hranice, ať ústně, písemně nebo tiskem, prostřednictvím umění nebo jakýmkoli jinými prostředky podle vlastní volby.
3. Užívání práv uvedených v odstavci 2 tohoto článku s sebou nese zvláštní povinnosti a odpovědnost. Může proto podléhat určitým omezením, avšak tato **omezení** budou pouze taková, jaká stanoví zákon a jež jsou nutná:
 - a) k respektování práv nebo pověstí jiných;
 - b) k ochraně národní bezpečnosti nebo veřejného pořádku nebo veřejného zdraví nebo morálky.

Problém regulace médií

Proč je regulovat?

- Masová média ovlivňují společnost a lidi...
 - ... ale přesně a vyčerpávajícím způsobem nevíme jak
 - ... a přitom potřebujeme důvod pro regulaci.
 - Veřejná diskuse o politických otázkách obecného významu:
 - Co je veřejný zájem?
 - Odpovědnost médií
-

Právní předpisy

- Evropská úmluva o lidských právech
- Listina základních práv a svobod (2/1993 Sb.)
- zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání
- vyhláška min. kultury č. 233/2001 Sb., kterou se vydává Seznam událostí značného společenského významu
- zákon č. 483/1991 Sb., o České televizi
- zákon č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu
- zákon č. 348/2005 Sb., o rozhlasových a televizních poplatcích a o změně některých dalších zákonů
- zákon č. 517/1992 Sb., o České tiskové kanceláři
- zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku
- zákon č. 37/1995 Sb., o neperiodických publikacích
- zákon č. 273/1993 Sb., o některých podmínkách výroby, šíření a archivování audiovizuálních děl, o změně a doplnění některých zákonů

Základ regulace v České republice

Čl. 17 Listiny základních práv a svobod

1. Svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeny.
2. Každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu.
3. Cenzura je nepřípustná.
4. Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.
5. Státní orgány a orgány územní samosprávy jsou povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Podmínky a provedení stanoví zákon.

4. Svoboda projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.

5. Státní orgány a orgány územní samosprávy jsou povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Podmínky a provedení stanoví zákon.

Svoboda projevu

Demonstrativní výčet.

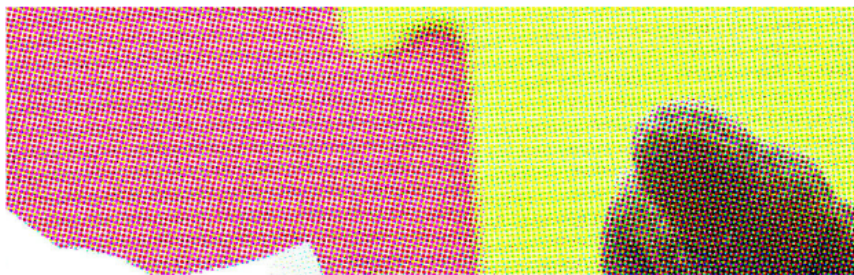
Nevyžaduje konkretizaci.

Zahrnuje kromě práva vyjadřovat názory i právo na vyhledávání, přijímání a rozšiřování idejí a informací.

Je to primárně politické právo.

Projevy privilegované (politické) vs. chráněné méně (komerční)

Projev politický / umělecký / komerční

Omezení svobody projevu

Mezinárodní regulace

Článek 19 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech

1. Každý má právo zastávat svůj názor bez překážky.
2. Každý má právo **na svobodu projevu**; toto právo zahrnuje svobodu vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky všeho druhu, bez ohledu na hranice, ať ústně, písemně nebo tiskem, prostřednictvím umění nebo jakýmkoli jinými prostředky podle vlastní volby.
3. Užívání práv uvedených v odstavci 2 tohoto článku s sebou nese zvláštní povinnosti a odpovědnost. Může proto podléhat určitým omezením, avšak tato **omezení** budou pouze taková, jaká stanoví zákon a jež jsou nutná:
 - a) k respektování práv nebo pověsti jiných;
 - b) k ochraně národní bezpečnosti nebo veřejného pořádku nebo veřejného zdraví nebo morálky.

- pri vydavani periodickeno tisku
- zákon č. 37/1995 Sb., o neperiodických publikacích
 - zákon č. 273/1993 Sb., o některých podmínkách výroby, šíření a archivování audiovizuálních děl, o změně a doplnění některých zákonů

Základ evropské regulace

Čl. 10 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

1. Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice. Tento článek nebrání státům, aby vyžadovaly udělování povolení rozhlasovým, televizním nebo filmovým společnostem.
2. Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnosti a odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.

„[S]voboda projevu [...] představuje jeden ze základních pilířů demokratické společnosti a jednu ze základních podmínek pro její vývoj a seberealizaci každého

Význam svobody

1. Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje **svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace** nebo myšlenky **bez zasahování státních orgánů** a bez ohledu na hranice. Tento článek nebrání státům, aby vyžadovaly udělování povolení rozhlasovým, televizním nebo filmovým společnostem.

2. Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i **povinnosti a odpovědnost**, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které **stanoví zákon** a které jsou **nezbytné v demokratické společnosti v zájmu** národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.

Čl. 10 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.

„[S]voboda projevu [...] představuje jeden ze základních pilířů demokratické společnosti a jednu ze základních podmínek pro její vývoj a seberealizaci každého jednotlivce. S výhradou omezení je použitelná nejen na „informace“ nebo „myšlenky“, které jsou příznivé nebo jsou považovány za neškodné či lhostejné, ale také na ty, které uráží, šokují nebo znepokojují; takové jsou požadavky pluralismu, tolerance a snášenlivosti, bez nichž neexistuje „demokratická společnost“. Článek 10 chrání nejen podstatu vyjádřených myšlenek a informací, ale i formu, ve které jsou sdělovány.“ (Obeschlick proti Rakousku, 1991; 57)

Význam svobody projevu ESLP

Důvody omezení svobody projevu

„[S]voboda projevu [...] představuje jeden ze základních pilířů demokratické společnosti a jednu ze základních podmínek pro její vývoj a seberealizaci každého jednotlivce. S výhradou omezení je použitelná nejen na „informace“ nebo „myšlenky“, které jsou příznivé nebo jsou považovány za neškodné či lhostejné, ale také na ty, které uráží, šokují nebo znepokojují; takové jsou požadavky pluralismu, tolerance a snášenlivosti, bez nichž neexistuje „demokratická společnost“. Článek 10 chrání nejen podstatu vyjádřených myšlenek a informací, ale i formu, ve které jsou sdělovány.“ (Obeschlick proti Rakousku, 1991; 57)

Jde o svobodu nerušeně se vyjadřovat

- Pozitivní aspekt: oprávněný subjekt ji může využít a je přitom chráněn proti veřejnoprávnímu zásahu.
- Negativní aspekt: nositele nelze k projevu nutit (leda zákonem) – např. soudem stanovená povinnost zveřejnit omluvu, nebo zákonná povinnost zveřejnit odpověď nebo dodatečné sdělení nebo oznámení v naléhavém veřejném zájmu.

PRÁVO MLČET

Svoboda projevu - subjekt:

- KAŽDÝ
- (odlišná úprava v podnikání: čl. 41 Listiny – odlišná pravidla).
- Novinář realizuje prvky čl. 17 v souvislém řetězci, který počíná sběrem informací, jejich rozšiřováním a vyjadřováním stanovisek, vysvětlováním souvislostí nebo jejich kombinací (+ svoboda volby povolání a svoboda podnikání).

FILIP, J. Dogmatika svobody projevu z hlediska teorie, legislativy a soudní praxe. Časopis pro právní vědu a praxi. 1998, č. 4, s. 618 - 637.

oznamení v zájmu veřejném
veřejném zájmu.

PRÁVO MLČET

svoboda podnikání).

FILIP, J. Dogmatika svobody projevu z hlediska teorie, legislativy a soudní praxe. Časopis pro právní vědu a praxi. 1998, č. 4, s. 618 - 637.

- Svoboda projevu je **pilířem demokratické společnosti**. Vztahuje se nejen na informace nebo myšlenky, které jsou přijímány příznivě nebo jsou pokládány za neškodné či hodnocené lhostejně, ale i takové, které šokují nebo zneklidňují. Výjimky podle čl. 10 musí být vykládány restriktivně a nezbytnost omezení musí být přesvědčivě dokázána.
- Ochrana je důležitá **zejména pro tisk**; tisk hraje důležitou roli veřejného strážce a i přes určitá omezení (státní bezpečnost nebo nezávislost soudu) šíří informace, které má veřejnost právo přijmout.
- „**Nezbytné**“ znamená **naléhavou potřebu**. Státy jsou v tomto volné, avšak podléhají kontrole soudu, která zahrnuje kontrolu zákonů i aktů aplikace práva.
- **ESLP neplní roli vnitrostátních orgánů** – i přesto posuzuje zásah z pohledu přiměřenosti vzhledem ke sledovanému účelu a zda důvody, jimiž byl vnitrostátními orgány ospravedlněn, byly relevantní a dostačující

Obsahové principy

- Musí být:
 - stanoveno **zákonem**
 - sledovat jeden z **legitimních účelů** (tyto cíle neboli důvody omezení viz další slajdy)

Omezení svobody

- „**Nezbytné**“ znamená **naléhavou potřebu**. Státy jsou v tomto volné, avšak podléhají kontrole soudu, která zahrnuje kontrolu zákonů i aktů aplikace práva.
- **ESLP neplní roli vnitrostátních orgánů** – i přesto posuzuje zásah z pohledu přiměřenosti vzhledem ke sledovanému účelu a zda důvody, jimiž byl vnitrostátními orgány ospravedlněn, byly relevantní a dostačující

- Musí být:
 - stanoveno **zákonem**
 - sledovat jeden z **legitimních účelů** (tyto cíle neboli důvody omezení viz další slajdy)
 - být **přiměřené** (posuzuje se **vhodnost** – je omezení způsobilé přispět k naplnění sledovaného legitimního cíle, dále **potřebnost** – zda neexistuje méně invazivní prostředek zásahu, a **přiměřenost** – vyvažování dotčených zájmů, zda je omezení opravdu přiměřené legitimnímu cíli, který sledujeme)

Omezení svobody projevu

Cenzura - ESLP

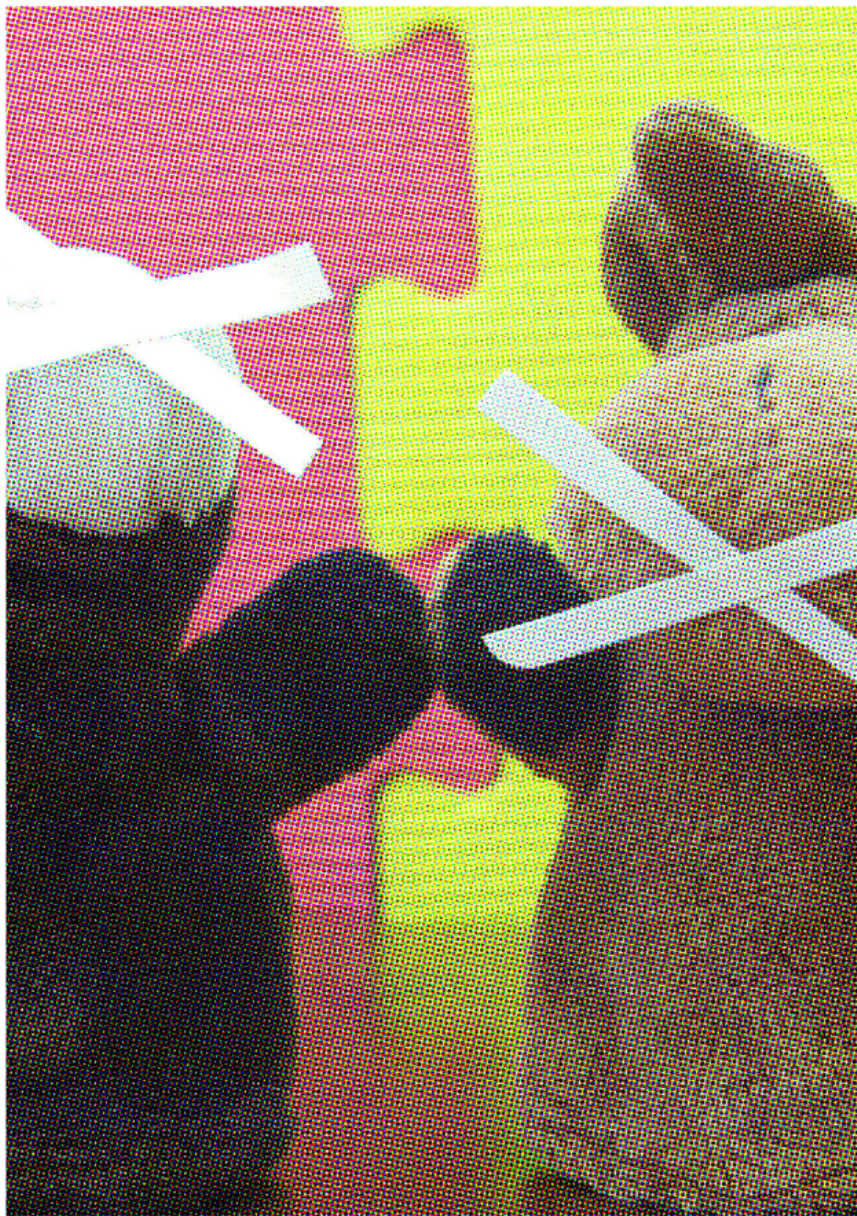
Důvody omezení svobody projevu

- ochrana práv a svobod druhých
- bezpečnost státu
- veřejná bezpečnost
- ochrana veřejného zdraví a mravnosti

(Listina základních práv a svobod)

- národní bezpečnost
- územní celistvost nebo veřejná bezpečnost
- předcházení nepokojům a zločinnosti
- ochrana zdraví nebo morálky
- ochrana pověsti nebo práv jiných
- zabránění úniku důvěrných informací
- zachování autority a nestrannosti soudní moci

(Evropská úmluva o ochraně lidských práv)

Omezení svobody projevu

- Stanovení jednotlivých kategorií projevu (negativní regulace obsahu):
 - ochrana morálky
 - ochrana státu (veřejný pořádek)
 - ochrana státních orgánů (včetně ochrany soudního řízení)
 - regulace voleb
 - atd.
- Předběžná omezení (cenzura)
- Vedlejší omezení

Cenzura

- Kontrola a omezování sdělovaných informací
- Cenzura institucionální (předběžná, následná)
- Autocenzura:
 - Jiný bod zmíněný v odůvodnění většiny Senátu v projednávaném případě je skutečnost, že po zvážení všech okolností případu je postih uvalený na stěžovatele nepatrný, neboť trest odnětí svobody na dvě léta mu byl nakonec snížen na peněžitý trest v nízké výši. Ačkoliv je tento argument důležitý, není podle našeho názoru rozhodující. **Svoboda tisku je otázkou principu a jakékoliv odsouzení obsahuje prvek známý jako „odstrašující účinek“ (chilling effect) a v důsledku odrazuje vydavatele od vydávání knih, jež nejsou striktně konformní nebo „politicky (či nábožensky) korektní“.** Taková hrozba **autocenzury** je pro svobodu, jež představuje základ demokracie, nebezpečná, nemluvě o implicitní podpoře praxe zařazování osob na černou listinu či uvalování „fatwy“.
 - Společné nesouhlasné stanovisko soudců Costy, Cabrala Barreta a Jungwierta v rozhodnutí I. A. proti Turecku (2005) - (Urážka proroka Mohameda)

(Listina základních práv a svobod)

• zachování autority a
neustrannosti soudní moci
(Evropská úmluva o ochraně lidských práv)

-
- Předběžné opatření (§ 74 odst. 1 a § 76 odst. 1 písm. e) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád)
 - Před zahájením řízení může předseda senátu nařídit předběžné opatření, je-li třeba, aby zatímně byly upraveny poměry účastníků, nebo je-li obava, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen.
 - Předběžným opatřením může být účastníku uloženo zejména, **aby něco vykonal, něčeho se zdržel nebo něco snášel.**

Předběžné opatření - cenzura?

„Omezení se netýkalo obsahu daných pořadů,

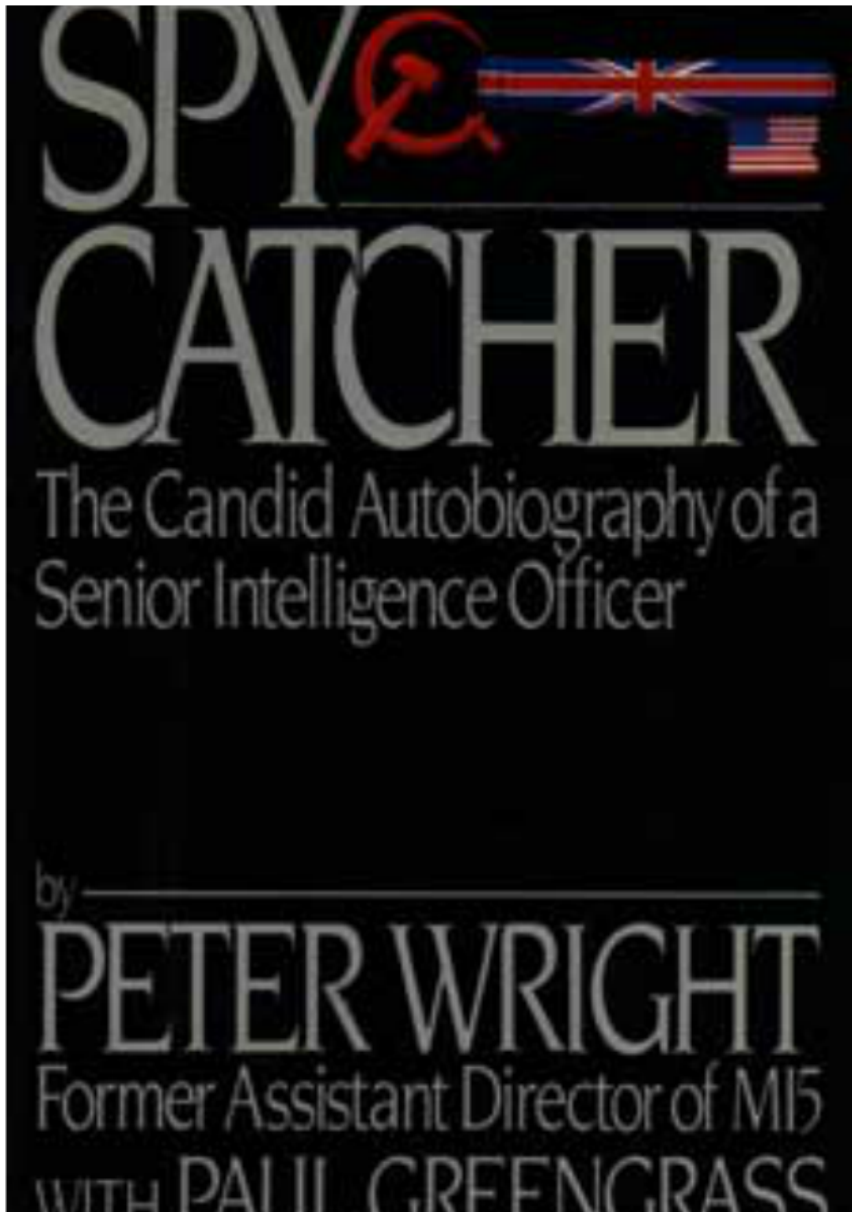
Rettv Purcell a ostatní

rozhodnutí byl ohrožen.

- Předběžným opatřením může být účastníku uloženo zejména, **aby něco vykonal, něčeho se zdržel nebo něco snášel.**

„Omezení se netýkalo obsahu daných pořadů, nýbrž mělo zajistit, aby mluvčí daných organizací (IRA, Sinn Fein) nemohli zneužívat „živých“ interview k podpoře ilegální činnosti namířené proti ústavnímu pořádku. Na rozdíl od tisku je účinek rozhlasu a televize bezprostřednější a možnosti korigovat, kvalifikovat, interpretovat či komentovat jakékoli prohlášení jsou u rozhlasu a televize více limitované.“

Betty Purcell a ostatní proti Irsku (1991)

Cenzura - ESLP

Observer a Guardian proti Spojenému Království (1991)

Omezující předběžné zákazy publikování některých informací nejsou samy o sobě v rozporu s čl. 10, ovšem jejich uvalení si vyžaduje velmi závažné zdůvodnění.

Charakteristikou novin je pomíjivost, pozdržení sdělení či článku by mohlo smazat veškerou jeho hodnotu. Potřeba omezení musí být přesvědčivě prokázána.